

Розділ XXV

ПРАВОВА АДАПТАЦІЯ ДО УМОВ ВНУТРІШНЬОГО РИНКУ ЄС У КОНТЕКСТІ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ УГОДИ ПРО АСОЦІАЦІЮ ЄС — УКРАЇНА

ХАРИТОНОВ Є. О.

Національний університет «Одеська юридична академія»,
завідувач кафедри цивільного права,
доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент НАПрН України

ЄВРОІНТЕГРАЦІЯ, «ІНТЕГРАЦІЙНЕ» ПРАВО ТА ПРАВОВА АДАПТАЦІЯ ЯК КОРЕЛЯТИ

Сучасний етап розвитку людства характерною рисою має інтеграцію, під якою у широкому сенсі мається на увазі процес об'єднання елементів (частин) у одне ціле, процес взаємного зближення й утворення взаємозв'язків, а стосовно суспільства — згуртування, об'єднання політичних, економічних, державних і громадських структур в рамках регіону, країни, світу. При цьому за допомогою зазначеного терміну та відповідного уточнення можуть позначитися і більш спеціальні процеси, які відбуваються у певній галузі: економічній, політичній культурній тощо [1].

На такому підрунті європейська інтеграція розуміється як процес політичної, юридичної, економічної (у деяких випадках також — соціальної та культурної) інтеграції європейських держав, у тому числі й частково розташованих в Європі, суть якого вбачають у налагодженні тісного співробітництва європейських держав, пов'язаного з посиленням всебічної взаємозалежності держав, передусім в економічній сфері, та подальшого зближення цивілізаційно споріднених національних спільнот [2].

Поняття «євроінтеграція» невід'ємно пов'язана з категоріями «інтеграційне право», «інтегративне право», «інтегроване право» тощо. Корелятивний характер таких зв'язків пояснюється тим, що, по-перше, сам процес інтеграції неможливий без відповідного правового забезпечення та правового механізму. Отже, та обставина, що євроінтеграція є процесом тривалим і складним організаційно, зумовила необхідність формування сукупності норм, які забезпечують зазначений процес, — так званого, «інтеграційного права», а також сукупності норм

законодавства, котрі відповідно до засад інтеграційного права, забезпечують вирішення конкретних завдань, що постають у процесі інтеграції, забезпечуючи таким чином функціонування відповідного правового механізму, — «інтегровального права». По-друге, одним із результатів євроінтеграції є створення наднаціональної правової системи, певільсмію пов'язаним з утворенням — ЄС. За своєю сутністю зазначена правова система є «інтегративним правом» («інтегративний» — прикметник, яким позначається «суцільний, цілісний предмет або явище»). Крім того, слід враховувати також виникнення «інтегрованого права». Цим терміном позначаємо національне тощо право, яке зазнало змін у зв'язку із дорученням до процесу євроінтеграції.

Згадані вище, та пов'язані з ними, правові феномени виникають у зв'язку, у процесі або в результаті інтеграції, котра у юридичній сфері може відбуватися шляхом правової адаптації.

Попри небажаність у сучасних умовах зайвого цитування, тут необхідно згадати, що у літературі основними методами, які використовуються для регулювання інтеграційних стосунків, називаються права рецепція, гармонізація, уніфікація, стандартизація, імплементація (хоча деякі автори називають їх «формами», додаючи сюди ж діяльність держав по зближенню законодавств, імплементацію, канали інтелектуального впливу). При цьому рецепція характеризується як пряме запозичення однією державою значущих правових комплексів іншої держави; гармонізація — як процес приведення у відповідність, побудований на наукових методологічних засадах єдності, завершеності, цілісності, пропорційності, узгодження й доскопалості, уніфікація — як введення у правові системи держав нових норм і правових актів, імплементація — як засіб безпосереднього сприйняття вказаних інтеграційних процесів на внутрішньодержавному рівні, впровадженням уніфікуючих або гармонізуючих норм у національне право тощо [4].

Не аналізуючи тут запропоновану систему «методів регулювання інтеграційних стосунків», вважаю за необхідне коротко зупинитися на пайголовніших вадах такого підходу. По-перше, слід зазначити, що у даному випадку не розрізняється «регулювання інтеграційних стосунків» і створення інтегративного та інтегрованого права, а відтак положення, які стосуються процесу, невинправдано поширюються на результат, і навпаки. По-друге, правова рецепція у точному значенні цього поняття не може бути «засобом регулювання інтеграційних стосунків», оскільки є запозиченням вищих досягнень минулих цивілізацій. Інша річ, що рецепція римського права створила підгрунття сучасного концепту європейського права. По-третє, у запропонованій системі «методів» відсутня правова адаптація, котра тут виведена на дужки, а далі згадується лише як «адаптація законодавства України до загальноприйнятих міжнародних та європейських стандартів» (з посиланням на «Закон України «Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до

законодавства Європейського Союзу» [4]). [3] Але цей Закон стосується лише одного конкретного виду адаптації (адаптації законодавства), а не правової адаптації взагалі, котра є терміно-поняттям, яким можуть позначатися усі випадки прилаштування (за допомогою різних методів) суміщуваних правових систем у процесі та в результаті інтеграції взагалі, і Європейської інтеграції, особливо. При цьому варто наголосити, що правова адаптація не має сенсу поза інтеграцією, так само, як інтеграція, неможлива без правової адаптації.

Список використаних джерел

1. Інтеграція. Вікіпедія. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>
2. Європейська інтеграція. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>
3. Інтеграційний процес: засади правового регулювання. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://vuzlib.com/content/view/1372/92/>
4. Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу : Закон України від 18 березня 2004 р. // Відомості Верховної Ради України. 2004. № 29. Ст. 367.

ГОЛУБЄВА П. Ю.

Національний університет «Одеська юридична академія»,
завідувач кафедри цивільного процесу, доктор юридичних наук, професор

МІСЦЕ СПОЛУЧНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ СЕРЕД ЗОБОВ'ЯЗАНЬ З МНОЖИННІСТЮ ОБ'ЄКТА У ЦИВІЛЬНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ

Зобов'язання посідають одне з центральних місць у цивілістичній доктрині, а зобов'язальні правовідносини є ключовими в цивільному обороті, оскільки визначають його динаміку. Об'єктом зобов'язання є те, на що спрямовані права й обов'язки учасників зобов'язання, тобто ті дії, здійснення яких (чи утримання від яких) кредитор має право вимагати від боржника.

Можна виділити три види зобов'язань з множинністю об'єкта зобов'язання:

1. Зобов'язання з простою множинністю об'єкта — сполучні («соединительные» — рос., за термінологією цивілістів XIX — початку XX століття) зобов'язання.
2. Альтернативні зобов'язання (*obligatioalternativa*).
3. Факультативні зобов'язання (*obligatiofacultativa*).